

Джаман І.В.,
начальник відділу освіти, молоді та спорту
Коростишівської міської ради,

Яцко О.П.,
директор
КУ «Центр професійного розвитку педагогічних
працівників Коростишівської міської ради»

АВТОНОМІЯ У СФЕРІ ОСВІТИ: ПЕРЕВАГИ ТА РИЗИКИ ВПРОВАДЖЕННЯ

Чітка мета – перший крок до будь-якого досягнення.

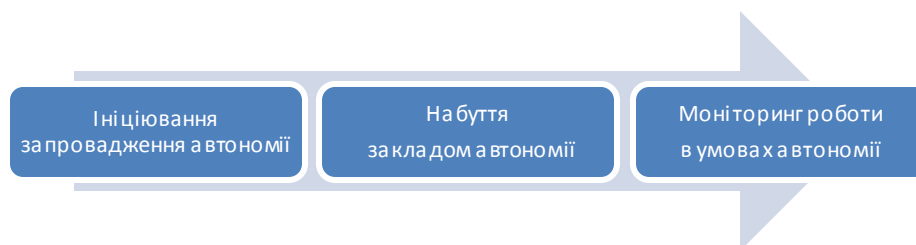
У. Клемент Стоун

Час глобалізації та динамічності світу вимагає постійних оновлень і в системі управління освіти, тому одним із шляхів вирішення проблем є впровадження комплексу різних заходів здійснення менеджменту закладу.

Закон України «Про освіту» визначив автономію закладів освіти як право суб'єкта освітньої діяльності на самоврядування, що полягає в його самостійності, незалежності та відповідальності у прийнятті рішень щодо академічних (освітніх), організаційних, фінансових, кадрових та інших питань діяльності, що провадиться в порядку та межах, визначених законом [2].



Загалом можна виділити такі ключові елементи набуття закладом освіти автономії



Ініціювання набуття закладом освіти автономії має базуватися на результатах аналізу спроможності та доцільності. Зокрема, організаційна спроможність – це сукупність умов, навичок та вмінь у відповідальних осіб, які здатні забезпечити виконання функцій, закріплених за організаційною структурою. Доцільність передбачає спроможність закладу освіти забезпечити ефективне використання ресурсів.

Освітня мережа Коростишівської об'єднаної територіальної громади налічує 25 закладів освіти комунальної власності.

Прийняття нового Закону України «Про освіту» створило передумови для впровадження нових підходів до організації управління на рівні закладів освіти.

Поняття «автономія» – це право самостійно здійснювати внутрішнє управління. Так, заклади освіти самостійно розробляють освітні програми, визначають режим роботи, структуру навчального року. Важливою новацією є право керівника призначати та звільняти педагогічних працівників, що підвищує ефективність роботи школи і забезпечує кадрову автономію. Крім того, передбачено конкурсний порядок призначення керівників та обмеження максимального терміну їхніх повноважень.

Найбільше труднощів виникло після переходу закладів загальної середньої освіти саме на фінансову автономію, так як завжди вони обслуговувалися централізованою бухгалтерією відділу освіти.

Надання закладу фінансової автономії передувало рішення сесії про його прийняття із комунальної власності району в комунальну власність громади (додаток 1). Цією ж сесією затверджено статут закладу освіти (додаток 2). Після цього проведена реєстрація в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, змінено печатки і штампи.

Наступний крок – реєстрація закладу освіти як юридичної особи в Пенсійному фонді України, Фонді соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, Державній службі статистики України, Державній службі зайнятості України, Державній фіскальній службі України, Державній казначейській службі України, Фонді соціального захисту інвалідів.

Також необхідно було облаштувати бухгалтерії меблями, комп'ютерною технікою, програмними засобами, забезпечити проходження курсів головного бухгалтера, директора, членів тендерного комітету щодо здійснення публічних закупівель, переоформлення угод (світло, вода, газ, зв'язок, охорона тощо) та підготовка документації на проведення тендерів (світло, вода, газ, зв'язок, охорона, продукти харчування), що займає багато часу.

У школах у зв'язку з переходом на самостійний бухгалтерський облік введено посаду бухгалтера (головного бухгалтера). Крім того, у відповідності до наказу МОН України від 06.12.2010 № 1205 керівникам закладів надається право у разі виробничої необхідності змінювати штати окремих структурних підрозділів або вводити посади (крім керівних), не передбачені штатними нормативами для даного закладу, в межах фонду оплати праці, доведеного лімітними довідками на відповідний період. Заміна посад працівників може здійснюватися лише в межах однієї категорії (педагогічного, господарсько-обслуговуючого) персоналу. Тому в окремих закладах практикується заміна посад інженера-електроніка, лаборанта на посаду бухгалтера.

У процесі переходу на самостійний бухгалтерський облік необхідно в закладі освіти прийняти ряд управлінських рішень. Так, в одному із закладів, Коростишівському НВК «Загальноосвітня школа І–ІІ ступенів-ліцей

інформаційних технологій» імені Л.Х. Дарбіняна з даного питання видано відповідні накази (перелік наказів у додатках).

Сьогодні всі заклади освіти Коростишівської об'єднаної територіальної громади, крім тих дошкільних закладів, де працюють 3–5 чоловік, мають власні бухгалтерії.

За умови належного впровадження, автономія означає наявність і для влади, і для батьків, і для керівництва закладу освіти абсолютно прозорої і легальної схеми прибутків школи та фінансування її різноманітних потреб.

Аналізуючи роботу закладів освіти в умовах фінансової автономії, варто окреслити **преваги** автономії:

- зростання ефективності планування і використання коштів (самостійно укладати договори на послуги і товари, спрямовувати зекономлені кошти на преміювання вчителів та працівників закладу освіти, оновлення матеріальної бази, самостійно планувати витрати та заощаджувати гроші на оплату енергоносіїв тощо);

- зростання ефективності використання майна;

- посилення відповідальності керівника за діяльність закладу;

- ефективність залучення позабюджетних коштів (можливість використовувати на потреби закладу освіти доходів від оренди та платних послуг).

Як у будь-якій справі, у практиці запровадження автономії необхідно передбачити **головні ризики**:

- неготовність закладів та їхніх керівників до управління фінансами закладів;

- зростання чисельності працівників бухгалтерських служб;

- ймовірність послаблення фінансової дисципліни;

- ймовірність зниження ефективності використання коштів;

- низький кадровий потенціал (відсутність, небажання професійних бухгалтерів працювати у комунальних закладах освіти);

- неготовність керівників закладів освіти до змін;

- недовіра до влади.

Постійно заклади освіти діляться досвідом роботи з різних актуальних питань освіти, в тому числі з питань автономії закладу. На базі закладів громади проводяться семінари.

Питання ефективного управління освітою в об'єднаній територіальній громаді, партнерства влади і громади, реалізація Концепції НУШ, функціонування опорних шкіл обговорювалися в ході засідання круглого столу «Управління освітою в умовах адміністративно-територіальної реформи» у Коростишівському НВК «Загальноосвітня школа І–ІІ ступенів-ліцей інформаційних технологій» імені Л.Х. Дарбіняна, в якому брали участь представники Інституту модернізації змісту освіти, КЗ «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» ЖОР, Житомирського Центру розвитку місцевого самоврядування, Баранівської міської ОТГ,

Семенівської ОТГ, міський голова та профільний заступник Коростишівської ОТГ.

На базі Коростишівської гуманітарної гімназії № 5 проведено II регіональний форум «Автономія шкіл і піклувальні ради. Шляхи до ефективного менеджменту» за сприяння польського фонду солідарності, Асоціації ОТГ, департаменту освіти і науки Хмельницької ОТГ. Захід зібрав близько 50 кращих експертів-практиків з числа керівників органів управління освітою і директорів шкіл громад з різних куточків України. Відрадно, що у складі експертів були і наші керівники. У ході роботи форуму учасники знайомилися з досвідом менеджменту автономних шкіл Швеції, Польщі та України, працювали у мінігрупах щодо алгоритму впровадження академічної, організаційної, кадрової та фінансової автономії, обговорювали питання «Піклувальні ради та інші форми громадського самоврядування у школах. Плюси і мінуси». За результатами роботи форуму були розроблені методичні рекомендації «Автономія як шлях до ефективного менеджменту школи» [1].

На початку нового 2020–2021 навчального року в Коростишівській гуманітарній гімназії № 5 ім. Т.Г. Шевченка працювала локація освітньо-комунікативного хабу «Освіта Житомирщини в умовах пандемії. Пріоритетні напрями на 2020–2021 навчальний рік». Освітнянський актив області опрацював тему «Управлінська діяльність у нових реаліях: наздоганяти чи випереджати?» і виробив пропозиції щодо організації освітнього процесу в області в умовах пандемії, які були узагальнені та надіслані до управління освіти і науки облдержадміністрації, Міністерства освіти і науки України, Кабінету Міністрів України.

Освітняни Коростишівської об'єднаної територіальної громади не зупиняються на досягнутому, а прагнуть вдосконалення та задоволення потреб сьогодення. Адже висловлювання французького класика Жана Батиста Мольєра «Ми відповідальні не тільки за те, що робимо, а й за те, що не робимо» не втратило актуальності і сьогодні.

Список використаних джерел

1. Автономія як шлях до ефективного менеджменту школи : методичні рекомендації / Сеїтосманов А., Фасоля О., Мархлевські В. Київ, 2019. 47 с.
2. Закон України «Про освіту». URL : <https://www.pedrada.com.ua/article/1484-znayomtesya-zakon-ukrani-pro-svtu-2017>

Додатки

- ЗІТ1203 Додаток 1. Рішення про прийняття у власність закладу освіти і затвердження статуту
- ЗІТ1203 Додаток 2. Статут
- ЗІТ1203 Додаток 3. Наказ про організацію ведення самостійного бухгалтерського обліку в закладі
- ЗІТ1203 Додаток 4. Наказ про дотримання діючих нормативних документів, які застосовуються в бухгалтерському обліку
- ЗІТ1203 Додаток 5. Наказ про облікову політику школи
- ЗІТ1203 Додаток 6. Наказ про створення тендерного комітету

- ZIT1203 Додаток 7. Наказ про призначення відповідальної особи за проведення допорогових закупівель
- ZIT1203 Додаток 8. Наказ про затвердження Положення про бухгалтерську службу закладу освіти
- ZIT1203 Додаток 9. Наказ про затвердження Порядку проведення конкурсу на право оренди майна
- ZIT1203 Додаток 10. Додаток 1 до Наказу Про порядок проведення конкурсу на право оренди майна
- ZIT1203 Додаток 11. Наказ про визначення уповноваженої особи за застосування електронного цифрового підпису
- ZIT1203 Додаток 12. Наказ про право користування електронним цифровим підписом для роботи з ПТК
- ZIT1203 Додаток 13. Наказ про створення постійно діючої комісії по списанню основних засобів, товарно-матеріальних цінностей та інше
- ZIT1203 Додаток 14. положення про бухгалтерську службу